

Του
ΚΩΝ. ΜΑΓΓΗ

ΤΟ ΝΟΣΗΡΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΗΣ ΑΒΑΣΙΛΕΥΤΗΣ

Το πραξικόπημα που αποκλήθηκε δημοκρατία

Ο ΘΑΝΑΣΗΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ ΜΙΛΑ ΣΤΗΝ «Π» ΓΙΑ ΤΟ «ΧΩΡΙΣ ΣΤΕΜΜΑ»

Πριν δύο χρόνια μας καθλώνε με τη γενναία του προσέγγιση στη Δίκη των 6, 100 χρόνια μετά τη Δίκη και τις εκτελέσεις. Φέτος αξιοποιεί μια άλλη, πολύ λιγότερο προβλεπόμενη, επέτειο, αυτήν του ενός αιώνα από το πείραμα της αβασίλευτης δημοκρατίας του 1924. «Χωρίς Στέμμα - Η Αβασίλευτη του Μεσοπολέμου - Ανατομία ενός ιστορικοπολιτικού αυχάματος» είναι ο πολυδιάστατος τίτλος του νέου βιβλίου του πανεπιστημιακού, ερευνητή και συγγραφέα Θανάση Διαμαντόπουλου, που ασκείται, γενναία και αποκαλυπτικά και πάλι, με μια επίσης ταραγμένη, αλλά αναίμακτη ευτυχώς, φάση του Μεσοπολέμου, η οποία σφράγισε τη νεότερη πολιτική ιστορία της χώρας. Και μόνο η σωρεία των επιμέτρων που πρόσφεραν στο πόνημα οι διαπραπότεροι συνταγματολόγοι και πολιτεολόγοι της χώρας, λέει πολλά για τη σημασία της περιόδου και του έργου. Ο Θανάσης Διαμαντόπουλος μίλησε στην «Πελοπόννησος».

Ηδη ο τίτλος του βιβλίου αποτελεί ανοικτό απαξιωτικό υπαινιγμό. Υπήρξε ατύχημα η «γ' δημοκρατία»; Τι βάζουμε σε εισαγωγικά γιατί για πολλούς, δεν είναι τρίτη, αλλά δεύτερη.

Περαιτέρω από «ατύχημα» υπήρξε το τραγικό και αναπόφευκτο αποτέλεσμα της άφρονος αμετροπέπιας και της εγκληματικής αφροσύνης των δημοιουργών της (εξίσου «σπαθοφόρων» και «φρακοφόρων»), εκφράσεις της οποίας παρουσιάζω.

Η πολιτειακή αυτή φάση έχει ταυτιστεί με τον Αλέξανδρο Παπαναστασίου. Δικαιολογημένα;

Στο ξεκίνημά της απόλυτα. Ο αρκός πολιτικός, σε αγαστή σύμπληψη με την πιο πολιτικά ριζοσπαστική ή/και επαγγελματικά πιο ιδιοτελή (Βενιζέλο)στρατοκρατία -αυτονομημένος, δε, στη συγχυρία εκείνη από τον ίδιο τον Βενιζέλο, χάρη στη συγκεκριμένη συμμαχία του με τους έντολους -επέβαλε οιοσεί πραξικοπηματική αλλαγή πολιτεύματος, όπως το αναδεικνύω αναλυτικά στο βιβλίο μου...

Παράλληλα υιοθέτησε το πιο ακραίο δικωτικό ιδεών και αντιφρονούντων νομοθέτημα, από όσα γνώρισε ποτέ ο τόπος, το περίφημο Κατοχυρωτικό, πολύ πιο ακραίο του αντικομμουνιστικού Ιδιώνυμου (και μόνη η αναφορά σε νεκρά μέλη της «εκπεσοσύνης δυναστείας», κατά τρόπο προκαλούντα γι' αυτό τη «συμπάθεια», συνιστούσε ποινικό αδίκημα, εφόσον δε έκρινε το οριζόμενο από τον υπουργό Στρατιωτι-

© Παπαναστασίου, Καφαντάρης, Βενιζέλος. Οι πρωταγωνιστές των εξελίξεων της επιμαχίας περιόδου

© Ο Θανάσης Διαμαντόπουλος, όταν παρουσιάσε στη Πάτρα το βιβλίο του για τη Δίκη των Εξι

κών στρατοδικείο «κακορύγημα»!).

Τέλος, μέσω της συμμαχίας του με τον πραξικοπηματία Πάγκαλο, μετέτρεψε τους ασείους θεσμικούς ιδεασμούς του -π.χ. το μονοετές της πρωθυπουργικής θητείας- σε Καταστατικό Χάρτη της χώρας. Με άλλα λόγια ταυτίστηκε με όλο το νοσηρό θεσμικό υπόβαθρο της Αβασίλευτης.

Δεν κρύβετε μια μεγαλύτερη εκτίμηση στο πρό-

σωπο του Καφαντάρη. Πιστεύετε ότι έχει αδικηθεί από την ιστορία;

Πάρα πολύ. Προσπάθησα να αποτρέψω την οιοσεί πραξικοπηματική Μεταπολίτευση του 1924 και έβαλε τις βάσεις της οικονομικής εξυγίανσης της -μετά την καταστροφή καθημαγμένης- Ελλάδας. Και στις δύο περιπτώσεις, ωστόσο, τον «άβασισε» ο Βενιζέλος.

Ομοίως και ο Παναγής Τσαλδάρης. Η συντηρητι-

κή παράταξη δεν θα λέγαμε ότι τον έχει αναδείξει επαρκώς, αντίθετα με τους αντιπάλους της που σχεδόν μθοσιόησε τους δικούς της ηγέτες.

Σπάνιου πθους και δημοκρατικότητας (συντηρητικός) κοινοβουλευτικός. Ως πολιτικός του μέτρου και της χρηστής διαχείρισης αδικήθηκε από τη σύγκριση με τον -τινάνα ως πολιτικό, υπεργου-πευτικό ως προσωπικότητα, ακραία νάρκισσο και ασνάως ανατροπέα- Βενιζέλο.

Γενικά το εγχώριο πολιτικό και κοινωνικό σύστημα της περιόδου ρέπει στον μανιακάμο και τον αυταρχισμό, κάτι που θα ισχύσει και κατά την μεταπολεμική περίοδο. Είναι αυτό απόρροια του ισχυρού ρόλου που έχει το στράτευμα στη δημοσία ζωή ή είναι ζήτημα των γενικότερων αντιλήψεων της εποχής;

Είναι αποτέλεσμα του κλιματικού του Εθνικού Δικασμού, καθοριστική σημασία στη διαμόρφωση του οποίου είχε και η εμπλοκή του στρατεύματος. Κυρίως όμως την όλη δραματική κατάσταση διαμόρφωσε το ιδεολογικό υπόστρωμα της σύγκρουσης, η όχι ανιδιοτελής εμπλοκή της κοινωνίας, πάνω απ' όλα, δε, η νοοτροπία που έβλεπε

στην «απέναντι όχθη» μόνο προδότες. Έτσι, μετά το 1916, φτάσαμε σε μια δικασμένη και σχεδόν «άθεσμη» κοινωνία, όπου κυριαρχούσε η ανωμία (πρωτίστως με το κοινωνιολογικό περιεχόμενο του όρου όπως το είχε εισαγάγει ο Εμίλ Ντυρκέμ: μια κοινωνία χωρίς κοινά αποδεκτά θεσμικά και αξιακό πλαίσιο αναφοράς).

Ιστορία του Μεσοπολέμου χωρίς Βενιζέλο, προφανώς και δεν γίνεται. Είστε κατασταλαγμένος ως προς την αποτίμηση της πολιτείας του; Πώς ερμηνεύετε την κυκλοθυμία της διαδρομής του, αν υιοθετείτε αυτόν τον χαρακτηρισμό;

Ο Βενιζέλος υπήρξε, ταυτόχρονα, μικρός και μέγας, μύθος/θρύλος και δαίμονας για τον τόπο, που συχνά με το ένα χέρι κατεδάφιζε ό,τι έχτιζε με το άλλο, θύμα εν πολλοίς και ο ίδιος της απίστευτης γοητείας, αλλά και της φιλαυτίας του. Ίσως εξίσου συχνά έβλαψε την πατρίδα προς εξυπρέπηση των παθών ή τις «φαισταιώδους ιδιοσυγκρασίας του» όσο και υπηρέτησε τα συμφέροντά της με αξιοποίηση της μεγαλοφυίας του. Αναμφίβολα πάντως υπήρξε επικίνδυνα παραορμητικός. Πιστεύω πως θα συμπληρώσω ως τριλογία ότι ξεκίνησα με τη «Δίκη των "Εξι"» το «Χωρίς Στέμμα» με ένα ακόμη βιβλίο, αφιερωμένο ειδικά στην προσωπικότητά του. Συνοπτικά τώρα: Την περίοδο 1910-15 έκανε μεγάλο έργο. Σε επίπεδο θεσμικό (Σύνταγμα του 1911, που απαγόρευε τα έκτακτα στρατοδικεία και προέβλεπε τη δυνατότητα απαλλοτρίωσης μεγάλων τσιφλικιών, ώστε να μπορούν να αποκτήσουν ιδιοκτησία οι καλλιεργητές της γης), σε επίπεδο κοινωνικό (φιλεργατική νομοθεσία) και σε επίπεδο διανομοπολιτικό και στρατιωτικό. Μετά ήρθαν τα άσχημα. Ο νόμος 4229/1929, το «Ιδιώνυμο», εισήγαγε μια από τις παγκοσμίως πιο ανελεύθερες και πιο δικωτικές νομοθετικές ρυθμίσεις κατά των υποστηρικτών της κομμουνιστικής ιδεολογίας. Προέβλεπε φυλάκιση και εξορία για τους επιδιώκοντες «εφαρμογήν ιδεών εκουσών ως έκδηλον σκοπόν την διά βίαιων μέσων ανατροπίν του κρατούντος κοινωνικού καθε-

στώτος»... Σημειώνω πως δεν αναφερόταν ότι η επιδίωξη αυτών των ιδεών θα γινόταν δια βίαιον μέσων, αλλά αρκούσε οι ιδέες, αυτές καθ' εαυτές, να θεωρούνται ως δυναμικά εμπιπέχουσες το σπέρμα της βίας. Με άλλα λόγια, οι «αντικειμενικά επικίνδυνες» ιδέες εξομοιωνόταν με εγκληματικές πράξεις. Ουσιαστικά αυτό εξέφραζε την αντανασαστατική αγωνία μιας αστικής τάξης -η οποία στερήθηκε του ενομοπολιτικού μύθου της με τη Μικρασιατική Καταστροφή και τη συνακόλουθη κατάρρευση της Μεγάλης Ιδέας- μια αντανασαστατική αγωνία που υπήρχε χωρίς να έχει προηγηθεί επανάσταση. Σημειώω επίσης πως τότε ήταν συνήθης η πρακτική της διαδικασίας καταστολής εργατικών κινητοποιήσεων, πρωτίστως οργανωμένων από το ΚΚΕ, η αστυνομία, η χωροφυλακή, ακόμη και ο στρατός να πυροβολούν κατά των διαδηλωτών... Ωστόσο αυτά δεν ήταν τα χειρότερα. Με το ελαφρυντικό, βέβαια, των ειδικών συνθηκών της εποχής, οι διωγμοί αντιβενιζελικών/κωνσταντινικών της περιόδου 1917-20 και οι τραμπουκισμοί κατά των αλλοθόνων εκ μέρους των βενιζελικών παρακρατικών μηχανισμών υπήρξαν πρωτοφανείς. Γενικότερα, κατά παραδοχή σπαθών του ΟΥΔΕΠΟΤΕ θεώρησε ιερά τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη πολιτικές ελευθερίες. Επίσης ο Βενιζέλος υπονόμεισε συνειδητά την εξυγιαντική οικονομική πολιτική του Καφαντάρη την περίοδο 1927-28. Μετά το 1932, με πρόθεση και μικροκομματική ιδιοτέλεια, αναθέρμανε το κλίμα του Εθνικού Δικασμού. Οδήγησε έτσι στα εθνικόντα, πάντως καταστροφικά για τη Δημοκρατία, πραξικοπήματα του 1933 και του 1935. (Του δεύτερου γήθηκε μάλλοντα προσωπικό ο ίδιος). Πάντως πρέπει να του πιστωθεί, μετά το 1915, η προσπάθεια αποφυγής το 1924 της βίαιης και χωρίς νομομοποιοποίηση αλλαγής πολιτεύματος, όπως και το Ελληνοστρατιωτικό Σύμφωνο Φιλίας του 1930 (έτσι και αν υφίσταται μαρτυρία πως μόλις συνειπτοποίησε το πολιτικό κόσος αυτού του Συμφώνου, σκέφτηκε να το καταγγείλει).